ΕΤΟΣ Δ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 31 Αὐγούστου 1914 ΑΡΙΘ. 193.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΜΕΝΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΡΗΤΗΣ. — *Ἡ Κυριακὴ Προσευχή.—Ὁμιλία εἰκοστή. πέμπτη.—Τὸ τέταρτον αἴτημα.*

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ. — *Λειτουργικαὶ ὁμιλίαι. Ὁμιλία ἑξηκοστὴ ἐννάτη. — Ἡ θεία Λειτουργία καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἁγίων Γραφῶν. (Β΄. Διατὶ ἀναγινώσκονται αἱ Ἅγιαι Γραφαὶ ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ).*

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ΄.

ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΑΙΤΗΜΑ

» ***Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον***
» ***δὸς ἡμῖν σήμερον***».

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί! Σήμερον ἂς ἐξετάσωμεν τὴν πρώτην αἰτίαν, δι᾿ ἣν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀποβαίνει ἄκαρπος καὶ ἀτελεσφόρητος.

Διὰ τοῦ θείου λόγου ἠθέλησεν ἡ θεία Πρόνοια νὰ ἁγιάζῃ τὸν κόσμον. Αὐτὸ τὸ μέσον ἐξέλεξεν ὁ Θεὸς πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ψυχῶν. Ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλα μέσα, ἀλλ᾿ ἠρκέσθη εἰς τοῦτο. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι ἡ πίστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ***ἐξ ἀκοῆς***, διότι ἤκουσαν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι, «*ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς*». Ἤκουσαν δὲ περὶ αὐτῆς οἱ ἄνθρωποι διότι ἐκήρυξε ταύτην ὁ Λόγος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ δίκαιος τὴν ἐμμονὴν αὐτοῦ ἐν τῇ πίστει ὀφείλει εἰς τὰς αἰωνίους ἀληθείας, ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς τότε ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Θεόν, ὅταν αἱ ἀλήθειαι αὗται φωτίσωσι τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν καὶ πέσωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Οὕτως ἐνήργησεν ἀείποτε ὁ Θεός. Ἐὰν ἐρευνήσωμεν τὰς Ἁγίας Γραφὰς θὰ ἴδωμεν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀπεσπῶντο τοῦ σκότους τῆς ἁμαρτίας καὶ προσήρχοντο εἰς τὸ φῶς τῆς θείας Χάριτος διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ, ἤτοι διότι εἶχον ἀκούσει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῶν λεχθέντων εὐκόλως δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέ-

ρασμα, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα συμφορὰ διὰ τὸν Χριστιανόν, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ ἡ μεγαλυτέρα τιμωρία, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐπιφυλάξῃ ὁ Θεὸς δι' αὐτὸν εἶναι νὰ ἀηδιάσῃ, νὰ ἀποστραφῇ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀποστρέφεσαι, Χριστιανέ μου, τὸν θεῖον λόγον! Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι διὰ σὲ ἡ φοβερωτέρα τῶν δυστυχιῶν! Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ κατορθώσῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιστροφήν σου καὶ τὴν σωτηρίαν σου· ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις θὰ σοὶ γνωρίσῃ τὰ καθήκοντά σου καὶ θὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν τελειότητα· θὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀσθενείας σου, θὰ ἐπανορθώσῃ τὰς πλάνας σου, θὰ θερμάνῃ τὴν καρδίαν σου ἐὰν ἦναι ψυχρὰ καὶ ἀδιάφορος, θὰ σὲ φωτίσῃ ἐὰν ἦσαι τυφλός, θὰ σὲ θρέψῃ ἐὰν ἦσαι ζωντανὸς καὶ θὰ σὲ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐὰν ἦσαι νεκρός.

Ἀλλ' ἆρά γε ποῖαι εἶναι αἱ ἀφορμαὶ ταύτης τῆς ἀποστροφῆς εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ; Αἱ ἀφορμαὶ προέρχονται ἀπὸ τὰ πάθη, ἀπὸ τὴν διαφθορὰν καὶ ἐξαχρείωσιν τῆς ἡμετέρας καρδίας. Καὶ τῷ ὄντι! Πῶς νὰ ἀγαπήσῃ τις λόγον κηρύττοντα τὴν περιφρόνησιν τῶν τοῦ κόσμου ἡδονῶν καὶ τῶν ματαιοτήτων αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον ὁ κόσμος ἀκριβῶς εἰς ταῦτα καὶ μόνα συγκεντροῖ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὰς συμπαθείας αὐτοῦ; Πῶς νὰ ἀγαπήσωμεν λόγον κηρύττοντα τὴν ταπείνωσιν καθ' ὃν χρόνον ἡμεῖς εἴμεθα κενόδοξοι καὶ ὑπερήφανοι; Πῶς νὰ ἀγαπήσῃ τις λόγον καταδικάζοντα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς χαρακτηρίζομεν ὡς ἡρωϊκὰ κατορθώματα, καταδικάζοντα κακίας εἰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς ψυχῇ καὶ σώματι, οὕτως εἰπεῖν, εἴμεθα προσηλωμένοι;

Ἡ ἀποστροφὴ αὕτη πρὸς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπομακρύνει ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ καὶ γίνεται αἰτία οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ νὰ ποριζώμεθα κέρδος. Ἀλλ' αὕτη ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ φοβερὰ τιμωρία ἣν ἡ θεία δικαιοσύνη ἐπιβάλλει ἡμῖν ἤδη ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς. Πότε ἡ θεία ὀργὴ ἐνέσκηψεν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας; Ἡ ἁγία Γραφὴ πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι τοῦτο συνέβη ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισαν οὗτοι νὰ αἰσθάνωνται ἀποστροφὴν πρὸς τὸ μάννα. Τὸ μάννα τοῦτο ἔπιπτεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἦτο ἡ τροφὴ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς εἶχε χορηγήσῃ αὐτοῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τὴν ὁποίαν διένεμεν εἰς αὐτοὺς καθ' ἑκάστην ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν. Ἡ τροφὴ αὕτη ἦτο ἡ κατάλληλος διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑγιείας αὐτῶν, διότι ἡ ἁγία Γραφὴ βεβαιοῖ ἡμᾶς ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ὑπῆρχεν ἄρρωστος. Ἡ τροφὴ αὕτη καίτοι ἦτο ἁπλουστάτη εἶχεν οὐχ ἧττον ἐξόχους ἰδιότητας· διότι ἤρεσκεν εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως καὶ ἐχορήγει δύναμιν καὶ τόνον οἷα χορηγοῦσι τὰ μᾶλλον ἐξεζητημένα φαγητά.

Ἀλλὰ τί συνέβη; μόλις οὗτοι ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν ὁ Θεός, ἀμέσως ᾐσθάνθησαν ἀηδίαν ἐπὶ τῇ τροφῇ ταύτῃ. Καίτοι ἡ τροφὴ αὕτη τοῦ μάννα, ***ὁ οὐράνιος οὗτος ἄρτος,*** ἦτο πάντοτε ἡ αὐτή, ἐν τούτοις δὲν εἶχε πλέον δι' αὐτοὺς τὸ αὐτὸ θέλγητρον, ἀλλ' ἐπροξένει εἰς αὐτοὺς ἀηδίαν, «*ἡ ψυχὴ* » *ἡμῶν*, ἔλεγον, *προσώχθισεν ἐν τῷ ἄρτῳ τῷ διακένῳ τούτῳ.*» Τὸ μάννα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἦτο ἡ ἡδονικωτάτη τῶν τροφῶν ἤδη εἶναι ἀφόρητον. Ἐπεθύμησαν τὰ κρέατα τῆς Αἰγύπτου, ἐπεδείξαντο ἀπιστίαν, ἀγνωμοσύνην καὶ ἀχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐξωργίσθη κατ' αὐτῶν. Μόλις ὅμως ἐξεκκαύθη κατ' αὐτῶν ἡ ὀργὴ Κυρίου καὶ

ἀμέσως ᾐσθάνθησαν ἀηδίαν καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸν οὐράνιον ἄρτον, πρὸς τὴν θαυμασίαν τροφὴν τοῦ μάννα. Λοιπὸν ἡ ἀποστροφὴ καὶ ἡ ἀηδία αὕτη πρὸς τὸ μάννα ἦτο ἀπόδειξις ὅτι ὁ Θεὸς εἶχεν ἐξοργισθῆ κατ' αὐτῶν, εἶχεν ἀποστῆ ἀπ' αὐτῶν. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὁ θεῖος λόγος εἶναι τὸ ἀληθινὸν μάννα τ. ε. ἡ πνευματικὴ τροφή, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἡτοίμασε δι' ἡμᾶς, καὶ ἥτις διὰ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς εἶναι ὅ,τι καὶ τὸ μάννα τῆς ἐρήμου ἦτο διὰ τὸ σῶμα.

Καὶ τῷ ὄντι· ἐφ' ὅσον πορευόμεθα ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ στηρίζει ἡμᾶς, παραμυθεῖ, προξενεῖ ἡμῖν εὐχαρίστησιν καὶ ἀκούομεν ἑπομένως αὐτὸν ἀπλήστως, ἀποδεχόμεθα μετὰ προθυμίας, αἰσθανόμεθα δὲ βαθύτατα τὴν μυστηριώδη καὶ θαυματουργὸν αὐτοῦ δύναμιν. Ἅμα ὅμως παρεκκλίνωμεν ἐκ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ ὁ Θεὸς ἑπομένως ἐγκαταλείψῃ ἡμᾶς, ἀμέσως αἰσθανόμεθα ὅ,τι καὶ οἱ Ἰσραηλῖται πρὸς τὸ μάννα. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Θεοῦ οὐδεμίαν πλέον ἔχει ἐπίδρασιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ, οὐδεμίαν ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ, ἀλλὰ τὸ μόνον ὅπερ ἐναπομένει ἡμῖν εἶναι ἡ ἀηδία, ἡ ἀποστροφή, «*ἡ ψυχὴ ἡμῶν*, λέγομεν τότε καὶ ἡμεῖς ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, *ἡ ψυχὴ ἡμῶν » προσώχθισεν ἐν τῷ ἄρτῳ τῷ διακένῳ τούτῳ*».

Ἰδοὺ διατί παραμελοῦμεν τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου· ἐὰν δέ ποτε ἀκροασθῶμεν τούτου πράττομεν τὸ τοιοῦτον ἐκ συνηθείας καὶ οὐχὶ διότι αἰσθανόμεθα τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ πλεῖστοι τῶν Χριστιανῶν ἀκροῶνται τὴν θείαν διδασκαλίαν μὲ ἀδιαφορίαν καὶ ψυχρότητα καὶ χωρὶς οὐδεμίαν νὰ προσπορίζωνται ἐξ αὐτοῦ πνευματικὴν ὠφέλειαν.

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, μὴ ἀποστερῆτε ἑαυτοὺς τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ οὐρανίου τούτου ἄρτου, τοῦ ἀληθινοῦ μάννα τοῦ τρέφοντος καὶ στηρίζοντος καὶ ἁγιάζοντος τὰς καρδίας καὶ τὰ νοήματα ἡμῶν. Πρὶν ἢ ὅμως προσέλθητε εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου ἑτοιμάσατε ἑαυτούς· καθαρίσατε τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ὑμῶν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ ἀκαθαρσίας, ἵνα δυνηθῇ νὰ εἰσχωρήσῃ ἐν ἡμῖν ὁ θεῖος λόγος μετὰ δυνάμεως καὶ ἀπεργάσηται τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Γένοιτο.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΞΘ΄.

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓ. ΓΡΑΦΩΝ

(Β΄. ΔΙΑΤΙ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑΙ ΑΙ ΑΓΙΑΙ ΓΡΑΦΑΙ ΕΝ ΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ)

«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ » τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ » πληρῶσαι». *(Ματθ. 5, 17)*

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί· ἡ Λειτουργία ὡς ἱερουργία τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ὅλης δημοσίας λατρείας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀνεπτύξαμεν δὲ ἄλλοτε ποῖος εἶναι ὁ σπουδαιότατος σκοπὸς τῆς δημοσίας ταύτης θείας λατρείας. Ὁ Χριστιανός, περισσότερον παντὸς ἄλλου ἀνθρώπου, συναισθάνεται ὅτι ὀφείλει νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν του, καὶ τὸ πράττει τοῦτο κατ' ἰδίαν καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ὁμοθρήσκων του. Ἀλλ' ἡ θεία λατρεία παρ' ἡμῖν εἶναι οὕτω πως συστηματοποιημένη, ὥστε, ἐνῷ ὁ κύριος σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ προσκύνησις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἔκφρασις τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδος τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὸν Θεόν, χρησιμεύει συγχρόνως καὶ ὡς σχολεῖον διδακτικώτατον διὰ τοὺς πιστούς. Οἱ ὕμνοι, αἱ προσευχαί, αἱ ἱεραὶ εἰκόνες, αἱ συμβολικαὶ παραστάσεις καὶ πράξεις, ὅλα ταῦτα, τὰ ὁποῖα συνοδεύουν καὶ ὑπηρετοῦν καὶ ζωογονοῦν τὴν θείαν μας λατρείαν, ἀποτελοῦν μίαν παιδαγωγικωτάτην διδασκαλίαν, ἥτις μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν εἰκόνων καὶ τῶν πραγμάτων φωτίζει μεγάλως καὶ καθοδηγεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν τοὺς συμμετέχοντας εἰς τὴν δημοσίαν λατρείαν. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ διδακτικοῦ σκοποῦ τῆς θείας λατρείας συνεδύασε μετ' αὐτῆς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Μάλιστα εἰς τὰς ἀρχὰς ἡ ἀνάγνωσις αὕτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν κατελάμβανε μεγαλύτερον μέρος εἰς τὴν θείαν λατρείαν. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἀναμίξεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἰς τὴν δημοσίαν μας λατρείαν; Ἡ ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ διδασκαλία τῶν συνεκκλησιαζομένων. Διότι τί μᾶς διδάσκουσιν αἱ Ἅγιαι Γραφαί, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν ἐπ' Ἐκκλησίαις νὰ θεωρῆται ἓν ἀπὸ τὰ κυριώτερα μέρη τῆς χριστιανικῆς λατρείας, καθὼς εἴδαμεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν; Καὶ πρῶτον ποῖος εἶναι ὁ λόγος τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινωσκομένων περικοπῶν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀφοῦ αὕτη ἐδόθη κυρίως εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἡμεῖς δὲ οἱ Χριστιανοὶ εἴχαμεν τὸ εὐτύχημα νὰ λάβωμεν πρὸς ὁδηγίαν καὶ σωτηρίαν ἡμῶν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ; Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας.

Ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀγαπητοί, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὄχι διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν συμπληρώσῃ εἰς ὅσα σημεῖα ὑπῆρχεν ἀνάγκη συμπληρώσεως. Τὸ ἐδήλωσεν ὁ ἴδιος δημοσίᾳ· «οὐκ ἦλθον, λέγει, καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ πληρῶσαι». Ποῖον νόμον ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κύριος ἡμῶν; Τὸν ἠθικὸν νόμον, τὸν ὁποῖον εἶχε δώσει ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τοῦ Μωϋσέως· καὶ προφήτας ποίους πάλιν ὑπαινίσσεται; Τὰς προφητείας καὶ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς διδασκαλίας, τὰς ὁποίας ἔγραψαν οἱ προφῆται τῶν Ἰουδαίων εἰς τὰ θεόπνευστα βιβλία των, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ μὲ τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως τὰ περιέχοντα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀποτελοῦν τὰ σπουδαιότερα μέρη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, τοῦτο καὶ ἔπραξε. Ποῖον δηλαδή; Ἐπλήρωσεν, ἐτελειοποίησε τὸν νόμον τὸν ἠθικὸν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· πῶς δέ; Διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους λεγομένης ὁμιλίας του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδαξε πῶς πρέπει νὰ ἐννοῆται ὀρθῶς καὶ νὰ ἐκτελῆται ψυχωφελῶς τὸ κάθε ἀγαθόν. Ὄχι, λέγει, πρὸς τὸ θεαθῆναι νὰ γίνεται τὸ καθῆκον καὶ ἡ ἀρετή, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐπλήρωσε δεύτερον ὁ Ἰησοῦς τοὺς προφήτας, ἐπραγματοποίησε δηλαδὴ τὰς περὶ ἑαυτοῦ προρρήσεις τῶν ἀρχαίων Προφητῶν.

Διότι εἰς αὐτὸν ἀπέβλεπαν αἱ προφητεῖαί των αἱ σχετικαὶ μὲ τὸν Μεσσίαν, αἱ διαλαμβάνουσαι περὶ τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἡ γέννησις αὐτοῦ εἰς τὴν Βηθλεέμ, ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον εἰς ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν περιέμενεν ἀνυπομόνως ὅλη σχεδὸν ἡ ἀνθρωπότης, ἡ καταγωγὴ τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Δαβὶδ, τὰ θαύματά του, ἡ εἴσοδος αὐτοῦ ἐπὶ πώλου ὄνου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὰ πάθη του καὶ ἡ Ἀνάστασις, ὅλα ἐν γένει τὰ διάφορα περιστατικὰ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ, τὰ προλεχθέντα ὑπὸ τῶν προφητῶν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τοῦ Ἰακώβ, καὶ τοῦ Μωϋσέως μέχρι τοῦ τελευταίου προφήτου Μαλαχίου, πραγματοποιεῖ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν ἑαυτῷ. Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον μὲ ὅλα τὰ θαυμάσια περιστατικὰ τοῦ θείου καὶ ἀνθρωπίνου αὐτοῦ βίου πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ πλήρωσις, ἡ πραγμάτωσις, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν προρρήσεων τῶν προφητῶν. Τοῦτο πολλάκις τὸ ὑποδεικνύουν καὶ οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί, ὅταν ἐκθέτουν τὸν βίον τοῦ θείου αὐτῶν Διδασκάλου. Τοῦτο ἀνεγνώρισαν ἐγκαίρως κατὰ θείαν ἔμπνευσιν καὶ ὁ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ τοῦ Προδρόμου, ὁ πρεσβύτης Συμεών, ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἡ Ἐλισάβετ, καὶ αὐτὴ ἡ Παρθένος Μαρία ἡ Μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ. «Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἀναφωνεῖ » ὁ εὐλαβὴς Ζαχαρίας. Ὅτι ἐπεσκέψατο (ὁ Θεός), καὶ ἐποίησε λύτρωσιν » τῷ λαῷ αὐτοῦ. Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας (ἀνέδειξε Σωτῆρα) ἐν τῷ οἴκῳ » Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ». «Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημέ-» νος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου», ἀνεφώνησε καὶ ἡ Ἐλισάβετ πλησθεῖσα Πνεύματος Ἁγίου. «Ἰδού, εἶπε καὶ ἡ Μαριάμ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί » με πᾶσαι αἱ γενεαί· ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς (Θεός),» καὶ ἀπέστειλε δι᾿ ἐμοῦ σαρκούμενον τὸν εἰς τοὺς Πατριάρχας καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ὑποσχεθέντα Σωτῆρα. «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, λέγει καὶ » ὁ γέρων Συμεών, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου», τὸν ὑπὸ σοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντα Σωτῆρα ὅλων τῶν λαῶν. «Ἴδε ὁ Ἀμνὸς » τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», μαρτυρεῖ καὶ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης περὶ τοῦ Ἰησοῦ, δεικνύων αὐτὸν διὰ τοῦ δακτύλου του ὡς τὸν περιμενόμενον Μεσσίαν.

Καὶ ἀναφέρω, ἀγαπητοί, μόνον τὰς προφητείας τῆς Καινῆς Διαθήκης, διότι εἶναι ὀλίγαι· διότι αἱ προρρήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι πάμπολλαι, καὶ ἂν ἠθέλαμεν νὰ τὰς ἀναφέρωμεν ἐδῶ ἔστω καὶ μὲ ὀλίγας λέξεις θὰ ἐμακρύναμεν παρὰ πολὺ τὸν παρόντα λόγον.

Ἄλλως τε ὁ σκοπός μας σήμερον εἶναι νὰ δείξωμεν ποία εἶναι ἡ σχέσις ἡμῶν ὡς Χριστιανῶν πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Τὴν θρησκευτικὴν δὲ καὶ ἠθικὴν ἡμῶν συγγένειαν πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην δὲν τὴν δεικνύουν μόνον οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπεδείξαμεν καὶ ἡμεῖς μὲ τὰ ὀλίγα τ᾿ ἀνωτέρω, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ πληρώσῃ· «οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προ-» φήτας, ἀλλὰ πληρῶσαι». Εἴπαμεν ἀνωτέρω, ὅτι τὴν σχέσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν δεικνύουν μόνον ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, τοὺς ὁποίους ἐπλήρωσεν ὁ Χριστός. Διότι καὶ οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ, οἵτινες δὲν περιέχουν μόνον προφητείας καὶ ὡραίας

ἠθικὰς διδασκαλίας, ἀποτελοῦν συγχρόνως ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν θαυμασίους καὶ προσευχὰς τελειοτάτας, ὥστε νὰ δύνανται κάλλιστα νὰ ἐπαναλαμβάνουν αὐτοὺς οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν θείαν αὐτῶν λατρείαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ λόγος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν κάμνει συχνοτάτην χρῆσιν τῶν ψαλμῶν εἰς τὰς καθημερινὰς αὐτῆς ἱεροτελεστίας, καθὼς καὶ εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν, ὅπου, ὡς εἴδαμεν, ψάλλονται τὰ Τυπικά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκ τῶν δαβιδικῶν ψαλμῶν. Διότι τί κάμνουν οἱ ψαλμοί, οἵτινες ἄλλοτε ἐψάλλοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ; Μὲ τὴν εὐχαρίστησιν τῆς μελῳδίας των, καθιστοῦν τὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν περιέχουν, τριπόθητον καὶ ἀξιέραστον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Ἐκκλησία μας δηλαδὴ ἐμιμήθη ἐδῶ, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Μέγας Βασίλειος, τοὺς σοφοὺς ἰατρούς, οἱ ὁποῖοι ὅταν δίδουν τὰ δυσληπτότερα τῶν φαρμάκων εἰς τοὺς *κακοσίτους*, εἰς τοὺς μὴ δεχομένους αὐτὰ εὐκόλως, ἀλείφουν πολλάκις μὲ μέλι τὸ ποτήριον, τὸ περιέχον τὸ ἰατρικόν. Τὸ τερπνόν, λέγει, τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς μελῳδίας τῶν ψαλμῶν, ἀνάμιξεν ἡ Ἐκκλησία μὲ τὰς δογματικὰς ἀληθείας, ἵνα διὰ τῆς εὐχαριστήσεως τῆς ἀκοῆς μας ὑποδεχώμεθα οἱ Χριστιανοὶ εὐκόλως τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῶν λέξεων τῶν ψαλμῶν. Καὶ κάμνων τὸ ἐγκώμιον τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ ὁ ἅγιος Βασίλειος, λέγει περὶ αὐτῶν, ὅτι εἶναι ἡ γαλήνη τῶν ψυχῶν, ὁ βραβευτὴς ἤτοι ὁ δοτὴρ τῆς εἰρήνης, ἡ συνένωσις τῶν διεστώτων, ἡ ἀσφάλεια διὰ τὰ νήπια, τὸ ἐγκαλλώπισμα διὰ τοὺς ἀκμάζοντας ἄνδρας, ἡ παρηγορία διὰ τοὺς γέροντας, ὁ ἁρμοδιώτατος στολισμὸς διὰ τὰς γυναῖκας, ἡ ἀνάπαυσις τῶν καθημερινῶν κόπων, ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐπειδὴ καὶ ὁ ἅγιος Χρυσόστομος κάμνει πολὺν εὔφημον λόγον περὶ τῶν ἰδίων ψαλμῶν, θὰ σᾶς ἀναφέρω ἐδῶ μὲ ὀλίγας λέξεις πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῶν ὁ χρυσοῦς κατὰ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννης. Ἐκ τῶν ψαλμῶν, λέγει, τοῦ Δαβὶδ δύναται νὰ προέλθῃ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς πολὺ κέρδος, μεγάλη ὠφέλεια, πολὺς ἁγιασμὸς καὶ ἀφορμὴ πλουσιωτάτης διδασκαλίας· καθότι τὰ ἱερὰ λόγια τῶν ψαλμῶν καθαρίζουν τὴν ψυχὴν τῶν πιστῶν, καὶ τὴν καθιστοῦν ἱκανὴν νὰ δεχθῇ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι οἱ μετὰ εὐλαβείας ψάλλοντες αὐτοὺς ὡς καὶ οἱ ἀκροαταὶ αὐτῶν ἐπικαλοῦνται τὴν ἐπιφοίτησιν τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ἁγιάζει καὶ τὸ στόμα καὶ τὰ ὦτα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν συνιστῶν δὲ ὁ ἱερὸς Πατὴρ τὴν χρῆσιν τῶν ψαλμῶν καὶ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας τραπέζας τῶν Χριστιανῶν, κάμνει τὴν ἑξῆς ὡραίαν παρομοίωσιν. Καθώς, λέγει, πολλοὶ τῶν πλουσίων γεμίζουν τὸν σπόγγον ἀπὸ βάλσαμον, καὶ μὲ τὸν βαλσαμωμένον τοῦτον σπόγγον καθαρίζουν τὰς τραπέζας, ἵνα ἐὰν ἔμεινεν ἀπὸ τὰ φαγητὰ καμμία κηλὶς ἢ ἀκαθαρσία, παρασυρθῇ διὰ τῆς πλύσεως καὶ παρουσιάσῃ καθαρὰν τὴν τράπεζαν· τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἂς κάμνωμεν, ἀντὶ βαλσάμου ἂς γεμίζωμεν τὸ στόμα μας μὲ μελῳδίαν πνευματικήν, ἵνα ἐὰν μᾶς ἔγινε καμμία κηλὶς ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν εἰς τὴν ψυχήν, νὰ τὴν καθαρίζωμεν διὰ τῆς μελῳδίας. Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ ἴδιος, λέγων ὅτι οἱ ψάλλοντες τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ, προσκαλοῦσιν ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτῶν τὸν Χριστόν. Ὅπου δὲ ὑπάρχει ὁ Χριστός, δαίμων κἀνεὶς ὄχι νὰ ἔμβῃ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ προβάλῃ δὲν τολμᾷ, ἀπ' ἐναντίας εἰρήνη καὶ ἀγάπη καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὡς ἀπὸ ἄφθονον πηγὴν ῥέουσιν ἐκεῖ. Πολὺ

ὀρθῶς δὲ δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ Ἐκκλησίαν τὴν συναναστροφὴν ἐκείνην τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτοι ψάλλουν ψαλμοὺς καὶ ἀπαγγέλλουν εὐχὰς καὶ ἀναγινώσκουν προφητείας. Καὶ προτρέπων αὐτοὺς ὁ Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ψαλμῳδίαν τῶν ἱερῶν ψαλμῶν, λέγει· καὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων νὰ μὴ ἐννοῇς τελείως, Χριστιανέ μου, συνήθισε τὸ στόμα σου νὰ λέγῃ τὰ ἱερὰ ταῦτα λόγια· διότι ἁγιάζεται ἡ γλῶσσα καὶ μὲ μόνην τὴν ἀπαγγελίαν αὐτῶν, ὅταν γίνεται τοῦτο μετὰ προθυμίας καὶ εὐλαβείας. Ἐὰν ἀποκτήσωμεν τὴν καλὴν ταύτην συνήθειαν, τότε καὶ χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ θέλωμεν θὰ μᾶς ἀναγκάζῃ ἡ συνήθεια νὰ ἐκτελῶμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν καλὴν ταύτην λατρείαν.

Ἐκτὸς τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ, τῶν ὁποίων τὴν σπουδαιότητα εἴδομεν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν δύο μεγάλων Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Χρυσοστόμου, λέγω, καὶ τοῦ Βασιλείου, ἡ Π. Δ. περιέχει καὶ ἄλλα σπουδαιότατα πράγματα, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του ὁ Χριστιανός. Διότι ποία εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἰδιαιτέρας προνοίας, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ὁ Θεὸς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν αὐτοῦ λαὸν τὸν Ἰσραηλιτικὸν ἀπὸ τῆς δημιουργίας τῶν πρωτοπλάστων μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν; Πῶς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος πεσὼν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, προητοιμάσθη ἔπειτα διὰ μέσου τῶν αἰώνων, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν σωτηρίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Χριστός, ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως ἡμῶν; Ποία εἶναι ἡ ἱστορία τῶν πρώτων ἀνθρώπων, καὶ ἰδιαιτέρως πάλιν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὅστις εἶναι ὁ πρόδρομος τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων; Ταῦτα πάντα, ζητήματα λίαν ἐνδιαφέροντα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐξεγείρουν τὰ εὐλαβῆ αἰσθήματα πρὸς τὸν Θεόν, τὸν τόσον δυνατόν, τὸν τόσον σοφόν, τὸν τόσον ἀγαθὸν καὶ δίκαιον, μανθάνομεν ἐπίσης ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην.

Ποῖος δὲ δὲν ἠξεύρει, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὡραιότατα παραδείγματα εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν; τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ χρησιμεύουν πάντοτε ὡς στήριγμα τῆς εὐλαβείας ἡμῶν καὶ τῆς ἀρετῆς; Βεβαίως δὲν ἀπολείπουν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ παραδείγματα πονηρῶν καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ διὰ τῆς θείας τιμωρίας τῶν ἁμαρτωλῶν τούτων ἀνθρώπων χρησιμεύουν ἐπίσης ὡς ζωντανὴ διδασκαλία πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κακῶν πράξεων, εἰς τὰς ὁποίας μᾶς ἐξωθεῖ ἡ ἀνόητος ἀπιστία καὶ ἡ πονηρία. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρώτη θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν μικρὰ παιδία λαμβάνομεν εἰς τὸ σχολεῖον, εἶναι ἡ ἱερὰ ἱστορία, ἡ ὁποία τί εἶναι; Ἡ ἱστορία περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Καὶ χάριν παραδείγματος πῶς ἐμάθαμεν, ὅτι ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, καὶ ἔπλασε τοὺς πρώτους ἀνθρώπους, καὶ ἔκαμε τὸν κατακλυσμὸν πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐξαχρειωθέντων ἀνθρώπων, πῶς ἔγινεν ἡ μετοίκισις τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἔπειτα ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῶν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας; Πῶς ἐδόθη ὁ Δεκάλογος ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ; Πῶς οἱ Ἰσραηλῖται ἐκυρίευσαν τὴν Χαναὰν κατόπιν τόσων πολέμων ἐναντίον τόσων ἐθνικῶν λαῶν; Τὸ πῶς ἔγιναν τόσα καὶ

τόσα πράγματα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ταῦτα πάντα μανθάνομεν ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ ὁποῖα κατὰ περικοπὰς ἀναγινώσκονται ἐν καιρῷ τῆς θείας ἡμῶν λατρείας.

Ὥστε, ἀγαπητοί, ἐξ ὅσων εἴπαμεν σήμερον περὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καταλαμβάνετε τώρα καὶ μόνοι σας, ποῖος εἶναι ὁ λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν καθιέρωσε τὴν κατὰ τμήματα ἀνάγνωσιν καὶ χρῆσιν τῶν διαφόρων αὐτῆς βιβλίων εἰς τὴν δημοσίαν αὐτῆς λατρείαν. Ναὶ μὲν ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ ἐπεσφράγισε καὶ συνεπλήρωσε τὸν μωσαϊκὸν νόμον, καὶ τοὺς προφήτας καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ναὶ μὲν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὡς προπαιδευτική, ὁποία ἦτο, ὑπῆρχε καὶ προσωρινή, ἥτις ἔμελλε μίαν ἡμέραν νὰ ἀντικατασταθῇ, ὅπως πράγματι καὶ συνέβη διὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς ὁποίας τὸ κῦρος εἶναι πλέον διαρκὲς καὶ αἰώνιον. Ναὶ μὲν κατηργήθησαν τέλεον αἱ ἰουδαϊκαὶ θυσίαι, καὶ αἱ ἑορταί, καὶ ἡ ἱερωσύνη, καὶ τὸ τελετουργικόν, διότι ταῦτα πάντα ἦσαν σκιὰ καὶ παρῆλθεν, ἦσαν τύποι τῆς μελλούσης πραγματικότητος, ἤτοι τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἔληξεν ἡ περίοδός των. Ἀλλὰ μὲ τοῦτο δὲν ἕπεται, ὅτι δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τοὺς Χριστιανοὺς νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἡμῶν ὡς καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐξέλεξεν ὡς ὄργανον τῶν βουλῶν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ γνωρίζωμεν τὴν πορείαν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ προετοιμασίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἡ γνῶσις ὅλων τούτων μᾶς ἐξεγείρει τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν, τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτόν, τὸ αἴσθημα τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν, τὸν φόβον τῆς τιμωρίας ἡμῶν ὅταν κάμνωμεν τὸ κακόν, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς θείας βοηθείας ὅταν πράττωμεν τὸ καλόν. Τοιαύτην δὲ γνῶσιν, βοηθητικὴν τοῦ θρησκευτικοῦ μας αἰσθήματος, λαμβάνομεν ἀπὸ τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἴπαμεν δέ, ὅτι ταῦτα μᾶς παρέχουν καὶ ἀρκετὰ διδακτικὰ παραδείγματα, οἷον τὸν πάγκαλον Ἰωσήφ, τὸν μέγαν νομοθέτην καὶ κυβερνήτην Μωϋσῆν, τὸν πιστότατον καὶ φιλοξενώτατον Ἀβραάμ, τοὺς τρεῖς παῖδας τοὺς μέχρι θανάτου πιστοὺς εἰς τὴν πίστιν των. Εἴπαμεν ἀκόμη ὅτι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ πλήρεις ἱερᾶς ἐμπνεύσεως, εὐλαβῶν αἰσθημάτων, θαυμασίων ὕμνων πρὸς τὸν Θεόν, ἁρμόζουν κάλλιστα καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν λατρείαν. Ἰδοὺ λοιπὸν διὰ τί ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀνέκαθεν κάμνει μεγάλην χρῆσιν τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὡς ὕμνων, ὡς ᾀσμάτων, ὡς προσευχῶν καὶ ἀναγνωσμάτων ἐν τῇ δημοσίᾳ λατρείᾳ. Ἰδοὺ διὰ τί ὀφείλομεν οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἀναγινώσκωμεν τὰ ἱερὰ ταῦτα βιβλία, καὶ νὰ μελετῶμεν αὐτὰ καθ' ὅσον δυνάμεθα, καὶ ν' ἀκούωμεν μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας τὰς ἐπ' Ἐκκλησίαις ἀναγινωσκομένας καὶ ψαλλομένας περικοπάς των, καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἡμῶν προσευχὰς ὅσα μέρη ἐξ αὐτῶν ἔχουν προσδιορισθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Διότι «μεγίστη ὁδὸς πρὸς τὴν τοῦ » καθήκοντος εὕρεσιν, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἐστὶν ἡ μελέτη καὶ ἀκρόα- » σις τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν».